

ZA doc. dr. FRANTIŠKEM KŘENKEM, CSc.

Sociologie zemědělství ztratila 21. ledna 1988 jednoho ze svých nejaktivnějších poválečných představitelů. Jeho život byl jednoznačně předznamenán sociálním citěním problémů zemědělské society i venkovského společenství.

Narodil se 1. března 1924 ve Vojtěchově (v nitru Českomoravské vysočiny) v rolnické rodině s deseti dětmi. A jako všichni příslušníci nemajetných vrstev, jimiž tento kraj oplýval, probíjel se vlastními silami přes učební poměr, totální nasazení za protektorátu a dělnická léta čtyřicátá k dalším zdrojům poznání i kvalifikace, středoškolské i vysokoškolské.

Celá padesátá léta byla pro něho školou politického pracovníka i školou sociologické teorie a praxe, z níž dokázal čerpat vnímavě, citlivě, angažovaně. Jeho schopnost empatie — vcítění se do postojů, myšlení a chápání lidí, s nimiž komunikoval — mu získaly vysokou autoritu i řadu přátel nejrozumnější profesní skladby. Již tehdy, z jeho impulsu, začíná několik průzkumů sociologického charakteru, hledajících odpovědi na otázky některých typů delikvence mládeže v tehdejších Brněnském kraji, průzkumy kvalifikačního zázemí a zájmových oblastí lektorů KV KSČ aj.

K jednoznačné volbě sociologie jako povolání i životního cíle dochází u Františka Křenka v roce 1963, kdy nastupuje na Vysokou školu zemědělskou v Brně jako vedoucí katedry marxismu-leninismu s posláním konstituovat vědní obor sociologie venkova, úspěšně na této škole rozvíjený již před válkou docentem Tomášem Čepem.

Již v roce 1964 je zde při katedře marxismu-leninismu založena Sekce sociologie zemědělství a v roce 1965 Ústav sociologie zemědělství a vesnice, později samostatná katedra, jejíž vedení se František Křenek ujímá s obrovskou vášní. Od svých spolupracovníků vyžaduje kvalitní plnění pedagogických úvazků, ale i rychlé „dohánění kvalifikace“ v této vědní disciplíně, značně okleštěné absencí její výuky na filozofických fakultách, a především účast na angažovaném výzkumu.

Sám se stává vzorem aktivity, píle, snahy, pracovitosti: v roce 1966 habilitace, 1967 doktrát, 1968 obhajoba kandidátské práce. Výuka sociologie na VŠZ v Brně je provázena i včasnou tvorbou učebních textů: již v roce 1966 je vydán Úvod do sociologie vesnice a zemědělství, v roce 1968 Sociologie zemědělství. Poprvé na VŠZ v Brně se zahajuje široce koncipovaný výzkum, který má sloužit především zkvalitnění pedagogického procesu a odpovědět na řadu naléhavých otázek: kam studenti nastupují, jaké funkce a pozice získávají, jak jsou vybaveni pro jejich zvládnutí, co by škola měla udělat k tomu, aby svoje pracovní funkce zvládali co nejlépe.

V roce 1969 úspěšně obhájil závěrečnou zprávu Společenské uplatnění a postavení zemědělských inženýrů a vzápětí na to Společenské uplatnění a postavení veterinárních lékařů a zemědělských inženýrů. Každý vedoucí zemědělský pracovník té doby se seznamuje s doc. Křenkem buď jako s přednášejícím, nebo s jeho Sociologií zemědělského podniku.

Katedra sociologie zemědělství a venkova se v té době v mnohém podílela na úspěších a předním místě, jež VŠZ v Brně zaujímal. Úspěšně se zde řešily i problémy vlivu industrializace na postavení zemědělských žen (které zasáhly výzkumně celé Československo s reprezentativním souborem 4799 respondentek), otázky sociologie kultury venkova, řada solidně vedených diplomních prací začala poskytovat zdroje informací o dosud neprozkoumané paletě sociologických problémů zemědělství i venkova. (Oddělení těchto dvou objektů, prosazené F. Křenkem, posloužilo výraznému prohloubení specifík každého z nich a k pochopení trendů, jež navozovaly procesy socializace, industrializace a kolektivizace a jejich specifických dopadů.)

Po zrušení katedry sociologie zemědělství a venkova přechází doc. Křenek jako vedoucí oddělení výchovy do n. p. Textil a v roce 1974 jako samostatný vědecký pracovník do Ústavu vědeckého ateismu ČSAV. I zde zůstává tím, k čemu bytostně tíhne — sociologem; neuspokojuje ho „teoretizování bez faktů“ — vrhá se

opět do výzkumu, zpracovává řadu dotazníků, třídí kvanta údajů, využívá svých od dětství vstřebávaných hlubokých znalostí vesnického a zemědělského prostředí i poznatků z politické i pedagogické praxe. V roce 1980 vychází jeho monografie *Od náboženství k ateismu v zemědělských kolektivech* a v roce 1982 jeho poslední výzkumná zpráva (spolu s Pavlincovou a Podveskou na ÚVA ČSAV) *Hodnotové orientace obyvatelstva ČSSR staršího 15 let ve vztahu k náboženství a ateismu*.

Desítky prací publikovaných ve vědeckých a odborných časopisech i v denním tisku nelze zde analyzovat ani vyjmenovat. Jejich společným znakem byla angažovanost, zájem poznávat a pozitivně ovlivňovat sociálně ekonomické dění, jehož byl účastníkem.

Mnohé z toho, co se nachází v jeho literárním odkazu, si zaslouží nejen hlubší prozkoumání, ale i praktické využití. A k tomu směřovalo vše, čemu doc. dr. František Krének, CSc. — komunista zaujatý snahou přispět k utváření lepší budoucnosti našeho světa jako pedagog, vědec, politik a sociolog zemědělství a vesnice — věnoval svůj elán, nadšení pro věc, všechny svoje síly.

*Doc. JUDr. PhDr. Antonín Burian, CSc.,
předseda brněnské pobočky ČSSS při ČSAV*

ZA Ing. FABIÁNOM MAJERČÁKOM

Sociológia poľnohospodárstva v podmienkach SSR ako vedná disciplína zaznamenáva svoj rozvoj od polovice 60. rokov nášho storočia, a to najmä na vysokých školách poľnohospodárskeho smeru a výskumných ústavoch. K takýmto pracoviskám patrí aj Katedra pedagogiky a sociológie VŠP v Nitre, ktorá až doteraz s malým, za sociológiu poľnohospodárstva zaničeným počtom pedagogicko-vedeckých pracovníkov rozvíja jej marxistický základ vo výučbe a vedeckom výskume.

K tomuto kruhu pracovníkov patrila aj Ing. Fabián Majerčák, odborný asistent, ktorý vo veku 57 rokov dňa 26. februára 1988 náhle skonal a predčasne ukončil svoje dielo rozvoja aplikovateľnosti poznatkov sociológie poľnohospodárstva v poľnohospodárskej praxi.

Ing. Fabián Majerčák pochádzal z viacdetnej chudobnej rodiny a pred príchodom na VŠP do roku 1969 pracoval ako vojenský pracovník a po skončení Vysokej školy ekonomickej v Bratislave ako pedagogický pracovník na Pedagogickej fakulte v Nitre a Pozemných stavbách, n. p., tiež v Nitre. Už v tejto jeho činnosti sa prejavovali tendencie orientácie k marxistickej sociológii — k poznávaniu a rozvíjaniu potrieb ovplyvňovania a docenovania významu ľudského činiteľa v spoločenskej a výrobnjej praxi.

Plné rozvinutie jeho odbornej činnosti marxisticky orientovaného sociológa — ekonóma sa však začína uplatňovať v oddelení sociológie Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre, a to najskôr na Katedre organizácie pracovných procesov, Katedre ekonomiky poľnohospodárstva a od roku 1973 na Katedre pedagogiky a sociológie, kde pracoval až do konca svojho života. Za plodnú prácu učiteľa VŠP, ale aj za pozitívny prínos v kontakte s poľnohospodárskou praxou mu bola Vysokou školou poľnohospodárskou na návrh vedenia Katedry pedagogiky a sociológie udelená medaila a titul Vzorový pracovník VŠP.

Ako pedagóg zabezpečoval výučbu sociológie poľnohospodárstva najmä na Mechanizačnej fakulte VŠP, kde bol aj členom Pedagogickej komisie fakulty. Mal rozsiahly kontakt zvlášť s poľnohospodárskou praxou, kde prednášal vybrané problémy zo svojho odboru sociológie poľnohospodárstva v rôznych formách vzdelávania, organizovaných na úrovni OPS či IVV MPVŽ SSR. Obzvlášť výrazná bola jeho spo-

lupráca s OPS Lučenec, Levice, Nitra a Rimavská Sobota, od ktorých obdržal viacero uznaní. V spolupráci so Štátnym majetkom v Šafárikove vytvoril dlhodobú koncepciu sociálneho programu a s OPS v Nitre bol aktívnym spoluúčastníkom v príprave experimentu programu sociálneho plánovania a prognózovania, osobitne jeho infraštruktúry.

Zabezpečovanie výučby prezentoval aj ako autor a spoluautor viacerých učebných textov. V poslednom čase prispel najmä v oblasti poznania sociologických aspektov bezpečnosti a hygieny práce v poľnohospodárstve. Túto problematiku úspešne rozvíjal aj v pedagogickej príprave majstrov odbornej výchovy pre SOU a učiteľov stredných poľnohospodárskych škôl. Každoročne z tohoto odboru na Katedre pedagogiky a sociológie viedol 6—8 záverečných prác a na Prevádzkovo-ekonomickej fakulte VŠP 1—2 diplomantov z oblasti sociológie poľnohospodárstva.

I jeho výskumná práca je dokumentovaná spoluautorstvom viacerých záverečných výskumných správ, ktorých realizačné výstupy boli potvrdené na úrovni vyty-povaných JRD a ŠM, ako aj na úrovni niektorých OPS či samotnej VŠP. Za zmienku stoja: čiastková úloha SPEV Sociálne podmienky pracovnej aktivity v poľnohospodárskych podnikoch z roku 1975, téma SPEV Vplyv industrializácie poľnohospodárskej výroby na uspokojovanie potrieb a záujmov v oblasti kultúrnospoločenského života u profesijne špecializovaných pracovných kolektívov z roku 1977, rezortná čiastková úloha školstva Zdokonaľovanie foriem postgraduálneho štúdia na vysokých školách poľnohospodárskych z roku 1984 a ďalšie. K tejto problematike aj veľa publikoval v rôznych vedeckých a odbornopopulárnych časopisoch.

Evidentná bola jeho prispievateľská činnosť aj v Roľníckych novinách, Informáciách MPVŽ SSR a v ďalších časopisoch. Z výskumnej problematiky je známa i jeho bohatá prednášateľská činnosť mimo školy, a to nielen v poľnohospodárskej praxi SSR, ale aj v praxi príbuzných rezortov a spoločenských organizácií, ako OV SAK v Nitre, Leviciach a niektorých OV SZZ v pôsobnosti Západoslovenského kraja. V tomto smere kontaktoval aj so zahraničnými spolupracovníkmi z PLR v Krakove v rámci družobných stykov VŠP a Katedry pedagogiky a sociológie.

Mnohé, čo možno v jeho životnej činnosti evidovať, je pôvodné, progresívne, najmä vo vzťahu k rozvoju sociológie poľnohospodárstva. Z tejto oblasti rozvoja vednej disciplíny a jej výučby sa radí k jej zakladajúcim a rozvíjajúcim pracovníkom ako na úseku pedagogiky, tak aj na poli vedy a výskumu až do poslednej chvíle života. Pre tento cieľ venoval všetko úsilie aj mnoho svojho voľného času, nadšenie a obetavosť pre poznanie nového, pokrokového, čo súviselo s rozvojom ľudského činiteľa v socialistickom poľnohospodárstve.

Doc. Ing. Ján Bakša, CSc., prom. ped., vedúci Katedry pedagogiky a sociológie PEF VŠP v Nitre